

Auteursrecht op geklets

Antoon Quaedvlieg

1. AUTEURSRECHT IN DIENST VAN HET VOLK

In haar oratie¹ roept Leny de Groot in prachtige en evocatieve bewoordingen een beeld op van de ‘rechtstraat’. Rechtstraat, met een r. De rechtstraat lijkt op een reële straat. Er zijn particulieren woonachtig met de meest verschillende achtergronden, en al evenzeer uiteenlopende bedrijven en instellingen.

‘Deze particulieren, bedrijven en instellingen komen op uiteenlopende manieren in contact met het rechtssysteem. Zij gaan uit stelen of worden bestolen, zij kopen een huis, beleggen in aandelenleasecontracten, gaan failliet, verpanden hun auteursrechten...’

Verpanden hun auteursrechten?

‘... verpanden hun auteursrechten, krijgen een erfenis, doen de burenruzies escaleren, gaan in beroep tegen het bestemmingsplan, zoeken bescherming tegen hangjongeren, nemen een illegaal in dienst, adopteren een kind, vragen een verblijfsvergunning aan, klagen over het lawaai van de dansschool en de declaratie van de advocaat.’

De oratie verzekert ons dat de rechtstraat zo reëel is als de Laan van Meerdervoort in Den Haag,² een *topos* die hoog scoort op de schaal van omgevingen met werkelijkheidsgehalte. Het is waar: zelfs exotische Zuidas-transacties als verpanding van auteursrechten³ zijn niet meer ondenkbaar voor

1 De Groot-van Leeuwen 2005, p. 28.

2 *Ibidem*.

3 De verpanding van auteursrechten dient op dezelfde wijze te geschieden als de overdracht, dus middels een akte (art. 3:236 lid 2 BW jo. Art. 2 Aw.). Enigszins ongemakkelijk voelt men zich daarbij wel, want aangezien een auteursrecht immaterieel van natuur is, kan men er per definitie slechts een bezitloos pandrecht op verwerven; de speciale regeling van het bezitloos pandrecht in art. 3:237 BW sluit auteursrechten echter uit. Zij beperkt zich tot roerende zaken, rechten aan toonder, of het vruchtgebruik van een zodanige zaak of recht. Zelfs met veel juridisch vernuft valt het auteursrecht daar niet onder te praten. Mogelijk meende de wetgever – die zich ook al ophoudt in de nabijheid van de Laan van Meerdervoort – dat een oplettende burger wel iets anders aan zijn hoofd heeft dan het verpanden van zijn auteursrechten.

startende kleine ondernemers in de Nederlandse rechtstraat. De auteursrechtregels zijn als een termietenleger gewone straten zoals de Laan van Meerdervoort binnengerukt. Ze verbieden de mensen daar alledaagse handelingen van geluk zoals het sharen van beeld en geluid (het proletarisch winkelen in de filmboetiek).

Als gewone mensen auteursrechten invoeren, is dat niet zelden om privacybelangen te beschermen; bescherming van creativiteit komt op de tweede plaats. Deze bijdrage onderzoekt twee van zulke gevallen: gewone gesprekken in spreektaal, en tekst die de persoonlijke sfeer van de auteur onthult. Bij het eerste gaat het om de basisvraag of op de vorm van een zo simpele uiting auteursrecht rust, bij het tweede om de vraag of persoonlijke informatie, de inhoud dus, invloed kan hebben op het persoonlijk karakter van het werk, en of het tot de functie van het auteursrecht behoort om het intieme karakter daarvan te beschermen.

Auteursrecht beschermt oorspronkelijke werken van letterkunde, wetenschap of kunst. Anders dan deze ietwat hoogdravende formulering suggereert, ligt de drempel voor bescherming bijzonder laag. Om een werk te zijn moet de uiting *oorspronkelijk* zijn: ofwel, volgens de formule van het *Van Dale/Romme* arrest uit 1991:⁴ vereist is dat de uiting 'een eigen, oorspronkelijk karakter heeft en het persoonlijk stempel van de maker draagt'.

Een werk draagt het persoonlijk stempel van de maker als het een intellectuele schepping van de auteur is die de persoonlijkheid van de laatste weerspiegelt. Dit stempel komt tot uiting door de vrije creatieve keuzen van die auteur bij de totstandkoming van het werk.⁵ In de praktijk voldoen ook zeer bescheiden werken zoals vakantiekiekjes, ringtunes en eenvoudige productvormgevingen aan die eis. Particulieren bezitten dus meer auteursrechten dan zij vermoeden. Het auteursrecht verschaft de bezitlozen bezit: het is recht in dienst van het volk. Toch gaat de erkenning niet altijd van een leien dakje. Het is tijd voor een waar gebeurd verhaal.

2. AUTEURSRECHT EN ENDSTRA

De Apollolaan te Amsterdam is sociologisch veel minder veelzijdig dan de Laan van Meerdervoort, maar toch is er een keer iets gebeurd. Op de zonnige

4 HR 4 januari 1991, *Van Dale/Romme*, NJ 1991, 608 noot Verkade; AMI 1991, 177 noot Spoor; IER 1991, nr. 38, p. 96-99, noot F.W. Grosheide; *Ars Aequi* 1992, 31 noot H. Cohen Jehoram; *Computerrecht* 1991, 68 noot P.B. Hugenholtz

5 HvJEU 1 december 2011, C-145/10, *Eva Maria Painer* (zie ro. 94), AMI 2012, p. 66-75, noot M.M.M. van Eechoud; IER 2012, nr. 16, p. 143-162, noot PGFA Geerts; *Mediaforum* 2012, nr. 8, p. 100-107, noot Vivien Rorsch; GRUR 2012, p. 166; IIC 2012, p. 612.

ochtend van 17 mei 2004 werd hier Willem Endstra geliquideerd. Tussen maart 2003 en januari 2004 had 'de bankier van de onderwereld' op de achterbank van een politie auto een serie van veertien gesprekken met rechereurs (de 'achterbankgesprekken'). De transcripties van deze interviews kwamen via schimmige kanalen terecht bij de journalisten Middelburg en Vugts die ze in mei 2006 publiceerden bij de uitgeverij Nieuw Amsterdam. 'De Endstra-tapes' werd in Nederland een bestseller.⁶ De erven Endstra waren echter maar matig gelukkig met de uitgave. Zij riepen het (door vererving op hen overgegene) auteursrecht van hun vader in om de publicatie te verbieden.

Nog voordat het Amsterdamse Hof uitspraak deed waren de dossiers al gespekt met zes diametraal tegenovergestelde professorenadviezen.⁷ De rechtsstrijd over de achterbankgesprekken mobiliseerde de gehele Nederlandse auteursrechtwereld. Met een emotionele lading die af en toe aan de Dreyfus affaire deed denken verstoorde zij de professionele harmonie die zo kenmerkend is voor diegenen die onder Hollands heldere wolkenluchten nuchter het rechtsbedrijf beoefenen.

De achterbankgesprekken leveren geen hogere literatuur. Het Haagse Hof⁸ – waarnaar de zaak na de uitspraak van de Hoge Raad werd terugverwezen – verwoordde dit als volgt:

'Blijkens die transscripties bestaan de door Endstra uitgesproken teksten uit een schier eindeloze reeks onafgemaakte, slecht lopende en ronduit kromme zinnen (waardoor de transscripties ook zo moeilijk leesbaar zijn). De vormgeving van het voortbrengsel in kwestie wijst er dus geenszins op dat, wat betreft die vormgeving, sprake is van scheppende, creatieve arbeid (...)/een intellectuele schepping (...) van Endstra. Integendeel, gezien de banaliteit van die vormgeving kan niet worden aangenomen dat het door Endstra uitgesprokene op creatieve arbeid van enige betekenis berustte.'

Hier wordt niet de – mogelijk als flauw ervaren – tegenwerping gemaakt dat kromme zinnen, net als dada poëzie, meer oorspronkelijkheid vertonen dan het correcte gebruik der Nederlandse taal. Dat laatste is weliswaar beschaafder, maar wordt door regels beheerst en dus niet door oorspronkelijke keuzes. Evenmin zal worden aangevoerd dat volgens Europese rechtspraak een

6 De uitgeverij zegt 40.000 exemplaren, de erven Endstra houden het op 60 à 70.000.

7 Hof Amsterdam 8 februari 2007, *Zonen Endstra/Nieuw Amsterdam c.s.*, AMI 2007, p. 118-128, noot Chr. A. Alberdingk Thijm, met integrale publicatie van 6 opinies afgegeven door 4 hoogleraren. Schrijver dezes verdedigde (in twee opinies) dat auteursrecht op de achterbankgesprekken moest worden aangenomen.

8 Hof Den Haag 16 juli 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2477, zie ro. 5.13; AMI 2013, p. 203 noot van Gompel. Alexander Tsoutsanis publiceerde een zeer kritisch commentaar in *NRC*, 10 augustus 2013, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2309283.

‘opeenstapeling’ van elementen met een laag oorspronkelijkheidsgehalte uiteindelijk toch in een eigen schepping resulteert.⁹ Ook zal het tendentieuze argument worden gemedend dat, als op de achterbank niet boef Endstra gezeten had, maar een opgejaagde vrouwenrechtenactiviste uit Afghanistan die zich wanhopig in gebroken Engels had proberen uit te drukken, kromme zinnen toch niet het probleem hadden kunnen zijn; op grond van dat argument kan men zo iemand toch niet haar auteursrecht ontzeggen op een 300 pagina’s tellend ervaringsgetuigenis.

Maar deed het Hof recht aan de uitspraak van de Hoge Raad?

De Hoge Raad¹⁰ was tot een uitspraak gekomen die opmerkelijk gunstige condities schiep voor een auteursrecht voor Endstra. De eis dat het voortbrengsel het persoonlijk stempel van de maker moet dragen betekende aldus het hoogste rechtscollege, dat sprake moet zijn van creatieve keuzes. Daarbuiten valt ‘in elk geval al hetgeen een vorm heeft die zo banaal of triviaal is, dat daarachter geen creatieve arbeid van welke aard dan ook valt aan te wijzen’.¹¹ Deze drempel is zo laag dat alleen korte, taalcursusachtige standaardconversaties daarbuiten vallen.¹² Het lijkt daarom erop dat het boven geci-

9 Aldus het HvJEG in *Infopaq I*, rov. 50. De geciteerde beslissing betreft het reproductiebegrip, maar omdat de bepaling of iets een reproductie is door het Hof direct afhankelijk wordt gemaakt van de vraag of er sprake is van een werk (ro. 32-39), ligt het voor de hand om aan te nemen dat ook het omgekeerde geldt: als ‘opeenstapeling’ van laag-oorspronkelijke overnames kan meebrengen dat er sprake is van een reproductie van het oorspronkelijke werk omdat de reproduceerde gedeelten cumulatief aan de werktuets voldoen, kan een opeenstapeling van laag-oorspronkelijke uitingselementen (natuurlijk) ook meebrengen dat de oorspronkelijke uiting zelf de werkkwaliteit verwerft. In het geval van Endstra was, als gezegd, sprake van 300 pagina’s tekst, die behalve onbegrijpelijke en verwarde gedeelten overigens ook consistente verhalende fragmenten bevatten. HvJEG 16 juli 2009, C-5/08, *Infopaq/ DDF*, NJ 2011, 288 noot PB Hugenholtz; *AMI* 2009, nr 20 p. 198 noot KJ Koelman; *IER* 2009, nr. 78 p. 318 noot FW Grosheide.

10 Hoge Raad, 30 mei 2008, *Endstra-tapes*, NJ 2008, 556 noot Dommering; *IER* 2008, nr. 58 p. 227-231, noot JMB Seignette; *AMI* 2008, nr. 12, p. 136-142, noot Senftleben; *Ars Aequi* 2008, p. 819-822 noot Hugenholtz.

11 Ro. 4.5.1.

12 Nog meer ruimte voor bescherming door het auteursrecht schiep de Hoge Raad door de daarop volgende overweging:

‘4.5.2 Het gaat hierbij evenwel om een kenmerk dat uit het voortbrengsel zelf is te kennen. Daarom mag niet de eis worden gesteld dat de maker bewust een werk heeft willen scheppen en bewust creatieve keuzes heeft gemaakt, welke eis betrokkenen bovendien voor onoverkomelijke bewijsproblemen kan stellen. Om dezelfde reden kan niet worden geëist dat de maker bewust voor de vorm heeft gekozen die het werk heeft gekregen. Het in 4.5.1 overwogene brengt voorts mee dat een schepping, om een

→

teerde Haagse Hof een ongedwongen omgang met de rechtspraak van de hoogste rechter niet geschuwd heeft.

In ieder geval kan uit de uitspraak van het Hof niet de conclusie worden getrokken dat gewone gesprekken categorisch zijn uitgesloten van auteursrecht. Het Europese Hof van Justitie heeft het duidelijk bevestigd in *Painer*:¹³ het enige wat van belang is, is of er een intellectuele schepping van de auteur voorligt die zijn persoonlijkheid weerspiegelt en tot uitdrukking komt door vrije creatieve keuzen. Omdat de oorspronkelijkheidsdrempel uitgesproken laag is, zal heel wat conversatie voldoende oorspronkelijk zijn voor auteursrecht. Daaraan doet niet af dat conversatie in hoge mate feitelijk en instrumenteel kan zijn en in vorm wordt afgestemd op de doelgroep.¹⁴ Ook binnen die parameters bestaat nog aanzienlijke ruimte voor een eigen stempel. De taal is nu een keer een onuitputtelijk medium. Dagelijkse conversatie is overigens niet per definitie van matige originaliteit. Zij is vaak beeldend, verrassend en speels. Niet alleen tussen academici, maar ook bij de koffieautomaat en in het café.

3. EEN WERK IS EEN AFGEZONDERDE BOODSCHAP

Het is wellicht toch een bizar idee dat het auteursrecht de speeltuin van de vrij stromende menselijke verbale interactie met loopgraven en prikkeldraadversperringen doorploegt. Maar als er een geldige reden is om gesprekken de 'werk'kwaliteit te ontzeggen, is dat niet hun onterecht gepostuleerde armoede aan oorspronkelijkheid, maar het feit dat zij mogelijk niet voldoen aan een andere component van het werkbegrip, die nuchterder en feitelijker is.

Conversaties zijn niet als 'werk' afgezonderd uit de mengstroom van het levensgebeuren. Een dergelijke afzondering is echter wel vereist. Om een werk te zijn moet een uiting niet alleen oorspronkelijkheid tonen maar óók

werk in auteursrechtelijke zin te kunnen zijn, niet het karakter van een coherente creatie behoeft te hebben.'

13 HvJEU 1 december 2011, C-145/10, *Eva Maria Painer*, cf. *supra*, voetnoot 9, zie ro. 85-99, i.h.b. 92-94. Hier werd niet t.a.v. mondelinge conversaties, maar van portretfoto's aangevoerd dat die ongeschikt zouden zijn om auteursrechtelijk te worden beschermd, maar het Hof voert aan dat ook in het geval van een portretfoto de vrijheid waarover een auteur beschikt om zijn creatieve bekwaamheden uit te oefenen niet noodzakelijkerwijs beperkt of zelfs nihil is. In het licht van het werk van Annie Liebowitz of Paul Huf komt de stelling van verweerder ook wel wat geforceerd over.

14 Van Gompel meent dat een dergelijke setting zich in het algemeen niet leent voor het maken van creatieve keuzes: zie zijn noot bij het bovengeciteerde arrest van Hof Den Haag, in *AMI* 2013, op p. 203.

over zelfstandigheid als werk beschikken. Dit vloeit al voort uit de grammaticale betekenis van het woord 'werk'. Zonder afgrenzing is er daarom geen 'werk' in de nuchtere, spraakgebruikelijke zin. De meeste creatieve prestaties – boeken, films, muziek, toespraken onderscheiden zich reeds vanzelf van het weefsel van de alledaagse interactie.¹⁵ Maar wie dagelijks gebabbel als werk erkend wil zien, moet dit – aannemend dat voldaan is aan de juridische eis van een minimum aan oorspronkelijkheid – afzonderen uit de stroom van het levensgebeuren. Bijvoorbeeld intrinsiek, door de conversatie aan een thema te koppelen (een interview) of fysiek, door opnamen te maken en deze te bundelen tot een geheel.

Een in de wind van de tijd verwaaiende conversatie is slechts in potentie als werk in de wereld aanwezig. Een conversatie hoeft echter maar te worden opgenomen, of door iemand te worden onthouden en gereproduceerd, om wel een afgezonderd werk te worden – een handeling van de auteur is daar dus niet eens voor nodig.

4. VERTROUWELIJKHEID VS INFORMATIEVRIJHEID

Auteursrecht op gesprekken zou bezwaarlijk zijn omdat daardoor de informatievrijheid in de knel kan komen. Zo is aangevoerd dat televisie-uitzending van de 'voorbankgesprekken' van Joran S., waarbij die laatste zijn betrokkenheid toegaf bij de verdwijning van Natalee Holloway, niet mogelijk zou zijn geweest als er auteursrecht op had gerust.

Daarop past de relativering, dat het auteursrecht niet de inhoud beschermt in de zin van zakelijke en/of objectieve informatie, feiten en gegevens, zodat berichtgeving daarover altijd geoorloofd is.

Bovendien mag binnen de grenzen van artikel 15a¹⁶ vrij uit een werk geciteerd worden, mits het *rechtmatig is openbaar gemaakt*.¹⁷ In 2003 heeft het

15 Bij sommige vormen van experimentele kunst kan dat echter anders zijn

16 Zie artikel 15a Auteurswet, met name lid (1):

1. Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd het citeren uit een werk in een aankondiging, beoordeling, polemiek of wetenschappelijke verhandeling of voor een uiting met een vergelijkbaar doel mits:

1°. het werk waaruit geciteerd wordt rechtmatig openbaar gemaakt is;

2°. het citeren in overeenstemming is met hetgeen naar de regels van het maatschappelijk verkeer redelijkerwijs geoorloofd is en aantal en omvang der geciteerde gedeelten door het te bereiken doel zijn gerechtvaardigd;

3°. artikel 25 in acht wordt genomen; en

4°. voor zover redelijkerwijs mogelijk, de bron, waaronder de naam van de maker, op duidelijke wijze wordt vermeld.

Haagse Hof echter in een geruchtmakend arrest beslist dat vereist is dat het werk in druk voor het algemene publiek toegankelijk is gemaakt.¹⁸ Mijns inziens is deze uitleg maatschappelijk en juridisch niet houdbaar.¹⁹ De eis dat het werk rechtmatig moet zijn openbaar gemaakt beoogt de bescherming van auteur en werk zolang dit laatste zich nog in de zogeheten *phase intime* bevindt. Een werk hoeft echter bepaald niet altijd in druk voor het algemene publiek toegankelijk te zijn gemaakt om de *phase intime* te hebben verlaten. Dat is afhankelijk van de omstandigheden. Als Joran S. zich uitlaat tegenover derden buiten zijn intieme kring, is het de vraag of hij nog een beroep mag doen op de bescherming van de *phase intime*, mede in het licht van het informatiebelang dat de samenleving bij het criminele onderwerp heeft. Als het daarentegen gaat om een vertrouwelijk gesprek met iemand die daadwerkelijk tot de intieme kring van de spreker behoort, kan er een legitiem belang zijn om openbaarmaking daarvan te voorkomen. De vrijheid van informatie eist niet het vrijgeven van privégesprekken als koren op de molen van media- en volksgerichten.

Ook in vertrouwelijke gesprekken verschaft informatie ontvangt geen absolute bescherming. De feiten blijven vrij. Justitie kan verder door het auteursrecht niet in zijn functioneren gehinderd worden. Daarvoor bevat artikel 22 Aw een garantie.²⁰ Ten derde kan het grondrecht van de informatievrijheid onder bijzondere omstandigheden het auteursrecht domweg opzij zetten. Dat is echter een paardenmiddel dat het best spaarzaam kan worden ingezet.

Auteursrechtelijke bescherming van conversaties levert hoe dan ook per saldo niet meer risico's op voor de informatievrijheid dan auteursrechtelijke

17 Artikel 16a van de Auteurswet veroorlooft (korte) weergave en mededeling van werken in reportages zonder de eis te stellen dat het werk rechtmatig openbaar gemaakt is. Of die eis geen enkele rol speelt is daarmee nog niet gezegd, maar zij geldt minder nadrukkelijk.

18 Gerechtshof Den Haag 4 september 2003, *Scientology/Service Providers*, NJ 2003, 664; *AMI* 2003, p. 217, noot P.B. Hugenholtz; *BIE* 2004, nr 57 p. 394, note Quaadvlieg; *IER* 2003, 352 noot F.W. Grosheide; *Computerrecht* 2003, p. 350, noot K.J. Koelman; *Mediaforum* 2003, nr. 45 p. 337, noot Dirk Visser.

19 Quaadvlieg 2006, 2012.

20 Artikel 22 Auteurswet luidt:

1. In het belang van de openbare veiligheid alsmede ter opsporing van strafbare feiten mogen afbeeldingen van welke aard ook door of vanwege de justitie worden veeelvoudigd of openbaar gemaakt.

2. Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd het overnemen ervan ten behoeve van de openbare veiligheid of om het goede verloop van een bestuurlijke, parlementaire of gerechtelijke procedure of de berichtgeving daarover te waarborgen.

bescherming van alle andere werken, die lang en breed geaccepteerd is. Er is dus geen goede reden om een auteursrecht op geklets te verwerpen omdat dit de informatievrijheid zou belemmeren.

5. AUTEURSRECHT ALS REGIME VOOR DE PRIVACY VAN EIGEN WERK

De laatste hier te behandelen vraag is of het persoonlijk stempel van de maker dat vereist is voor de bescherming van het werk door het auteursrecht ook kan voortvloeien uit het feit dat de informatie persoonlijk van aard is; zelfs als de vorm van de uiting triviaal is.

Mijns inziens kan het 'eigen verhaal' nauwelijks losgedacht worden van eigen scheppen. De auteur die het eigen doen, denken en voelen onder woorden brengt, hoe feitelijk ook aan de buitenkant, doordrenkt dat relaas haast onvermijdelijk met persoonlijke keuzes aangaande de selectie, rangschikking, presentatie en kleuring van feiten en omstandigheden. Bovendien geeft hij, soms nog sterker dan in artistiek werk, zijn persoonlijkheid bloot.

De overheersende opvatting is evenwel dat in zulke gevallen het eigenlijk in geding zijnde belang de privacybescherming van de spreker is, en dat in onze rechtsorde het privacyrecht al rechtstreekse garanties biedt voor privacybelangen. Het auteursrecht is niet geroepen om daarop aanvullende bescherming te verlenen. Een voorbeeld daarvan is te vinden in een kort geding vonnis uit 1990.²¹ Een dochter van gescheiden ouders verzette zich tegen de verspreiding, door haar vader, van fragmenten uit haar dagboek waarmee die vader haar moeder in een kwaad daglicht wilde stellen. De Arnhemse president bood de gevraagde bescherming op basis van het leerstuk van de onrechtmatige daad. Auteursrecht werd niet eens ingeroepen.

Verschil is er intussen wel. Het privacyrecht gaat uit van geobjectiveerde belangen. Als een bepaalde informatie al bekend is, vermindert het belang om verdere openbaarmaking daarvan tegen te houden. Het auteursrecht daarentegen verschaft de auteur een verbodsrecht dat hij in beginsel naar eigen inzicht kan uitoefenen. Daar kan hij om verschillende redenen belang bij hebben, die in de termen vereenzelviging, ubiquitousiteit en permanentie kunnen worden samengevat.

Vereenzelviging houdt in dat tegen eigen uitlatingen nauwelijks verweer mogelijk is. U heeft het toch zelf zo gezegd? Eigen uitingen over de eigen persoon, omstandigheden en drijfveren maken iemand uiterst kwetsbaar. Men kan ze later nauwelijks meer relativiseren. Verbazend is hoe etsend ze inwerken op het collectief geheugen. Zelfs als de verontwaardiging over de

²¹ Pres. Rb. Arnhem 8 augustus 1990, KG 1991, 14, 'dagboek'.

handeling zelf, in de loop der tijd, tekenen van sleetsheid begint te vertonen, worden uitingen gretig gerecycled. En die blijken na deze zeer lange tijd wel nog acute verontwaardiging oproepen, alsof de auteur het gisteren gezegd had. Daar komt dan nog bij het vooroordeel dat in de vertrouwelijke sfeer altijd de waarheid gesproken wordt, al doet dat geen recht aan de werkelijkheid. En tenslotte, eigen uitlatingen zijn bij uitstek geschikt - en worden vaak misbruikt - om een herhalingseffect te creëren, waarvan de impact en dynamiek opnieuw veelal onderschat wordt. Een simpele slip of the tongue wordt bij iedere herhaling in de media dommer, totdat zij de proporties van een onbevattelijke blunder of misstap aanneemt, en de spreker wordt met die domheid of slechtheid vereenzelvigd.

Men mag personen extra controle gunnen over uitingen die zij buiten de openbaarheid over de eigen persoon doen. Dat geldt *a fortiori* als dit gebeurt in intieme kring. Die uitingen worden gedaan in de context van een gehoor dat de persoon en zijn achtergrond kent. Het kan de uiting op de juiste wijze plaatsen. Weergaves van en aanhalingen uit gesprekken kunnen gemakkelijk uit deze context gelicht worden. Ten tweede, in persoonlijke conversaties laten sprekers de filters, clausules, mitsen en maren, de wenselijke eenduidigheid en noodzakelijke voorbehouden weg die in de omgang met de media verstandig zijn.

Onthoudt men het beroep op het auteursrecht, dan wordt de intieme uiting die het 'waarmerk' draagt van de persoon zelf, ubiquitair beschikbaar. Zij wordt onderwerp van industriële reproductie en verspreiding. Zij krijgt daardoor tevens een permanent, onuitwisbaar karakter. Dat heeft te maken met auteursrecht, want het auteursrecht is de specialis regeling die in het leven is geroepen om een antwoord te verschaffen op de vragen die opkwamen aangaande de rechtspositie van auteurs in verband met de mechanische reproductie van informatie. Auteursrecht regelt de bescherming van de auteursbelangen betrokken bij de verveelvoudiging, openbaarmaking, wijziging en eventuele verminking van hun uitingen. Om in dit verband te scheiden tussen creatieve persoonsbelangen die wel, en privacybelangen die niet door het auteursrecht beschermd zouden mogen worden, is moeilijk en tot op zekere hoogte kunstmatig.

Historisch zijn goede aanknopingspunten te vinden voor dit standpunt. De bescherming van brieven (van, uiteraard, in de publieke belangstelling staande 'Personen der Zeitgeschichte') tegen ongeautoriseerde reproductie door de drukpers lijkt een belangrijk onderwerp geweest te zijn van juist het prille auteursrecht.²²

22 Zie het geruchtmakende Engelse proces van *Pope v. Curl* in 1741. Pope had in 1737 geklaagd dat de zwakke bescherming door het auteursrecht een uitnodiging was voor 'any domestick or servant, who can snatch a letter from your pocket or cabinet' - aldus →

6. AFSLUITING

De bijdrage blijft in de stijl van veel conversaties met Leny, die begonnen met iets wat meestal niet serieus was en eindigden met iets wat serieuzer was en denkstof opleverde. Perspectieven gingen open, het ging altijd zo en het ging vanzelf. Het waren vrolijke en gedenkwaardige wandelingen, al waren het maar gesprekken. Ik hoop ze ook in de toekomst niet te hoeven missen!

LITERATUUR

- Groot-van Leeuwen, L.E. de (2005) *Rechters tussen Staat en Straat*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Quaedvlieg, A.A. (2006) 'Een modern citaatrecht belemmert niet de uitingsvrijheid: Scientology, het openbaarmakingsbegrip en de noden van de democratische samenleving', *AML*, p. 197-200.
- Quaedvlieg, A.A. (2012) 'Les informations d'actualité en droit néerlandais', in: André Lucas, Pierre Sirinelli, Alexandra Bensamoun (red.), *Les exceptions au droit d'auteur. État des lieux et perspectives dans l'Union Européenne*, Paris: Dalloz, p. 119-133.
- Temple, K. (2003) 'Nation Engendered: Catharine Macaulay's "Remarkable Moving Letter" and The History of England', in: K. Temple, *Scandal Nation. Law and Authorship in Britain, 1750-1832*, Cornell University Press, p. 121-171.

geciteerd in Temple, 2003, op p. 159. Voor het proces zie http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord.php?id=record_uk_1741a.